

Kampen om arbejderne

Af Camilla Kølbæk Zaulich, Stud.mag. i idéhistorie

'Arbejdere' er politisk populære. Mange partier kæmper om at definere sig som talerør for netop dem. Diskussionen, om hvem der er Danmarks arbejderparti, vidner om dette. I valgkampen i efteråret 2011 mente både Helle Thorning-Schmidt (S) og Lars Løkke (V), at de repræsenterede Danmarks arbejdere.¹ Under samme valgkamp annoncerede Dansk Folkeparti en plakat med påskriften: "Kjærsgaard eller Kaos!" med tydelig reference til en klassisk socialdemokratisk Stauning-plakat fra 1935. Den tilstræbte betydning ligger lige for: Dansk Folkeparti vil være det nye arbejderparti.

Dansk Folkeparti annoncerede under valgkampen i 2011 plakaten til venstre. Som det kan ses, er der en tydelig reference til den socialdemokratiske Stauning-plakat fra 1935.

Også Liberal Alliance har erklæret sig som "Danmarks eneste troværdige arbejderparti".² Og skatteminister Thor Möger Pedersen (SF) har defineret den kommende skattereform som en, der tilgodeser 'den danske arbejder'. Nu har SF tilmed fået 'en rigtig arbejder', en murer,

ind som en af partiets næstformænd – nemlig Mattias Tesfaye. Han mener at repræsentere arbejderne og kæmper for deres interesser i en nutidig klassekamp.³

Hvem er arbejderne?

Men hvem er egentlig disse 'arbejdere', som de forskellige politiske partier vil repræsentere? Det er sjældent, at det klart defineres, hvad betegnelsen 'arbejdere' dækker over. For hvor mange kan inkluderes i definitionen 'arbejdere'? Er det en fælles betegnelse for folk, som har en bestemt arbejdsfunktion? Eller er der tale om mennesker, der tilhører en bestemt arbejderkultur med en særlig mentalitet og livsform? Det kunne eksempelvis være folk med en stærk tilknytning til solidaritetsbegrebet, folk med tilknytning til en særlig ideologi eller folk, der er stolte medlemmer af fagforeninger? Hvis 'arbejdere' dækker over mennesker med tilknytning til en arbejderkultur, kan formentlig også folk, som står udenfor arbejdsmarkedet, såsom eksempelvis arbejdsløse, efterlønnere og pensionister samt mennesker med anden form for beskæftigelse, inkluderes i betegnelsen. Mattias Tesfaye taler eksempelvis ikke kun for og til den arbejdende arbejder men for arbejderklassen, hvilket også implicerer den "arbejdsløse HK'er".⁴

Hvis 'arbejdere' defineres ud fra arbejdets indhold, hvad dækker det da over? Dækker det både over faglærte og ufaglærte arbejdere? Og hvem er det i grunden? På Internetordbogen: Ordnet.dk, oprettet af Det Danske Sprog og Litteraturselskab (DSL), defineres en faglært arbejder som én: "der er udlært inden for et bestemt fag, især et håndværk"⁵, og en ufaglært arbejder defineres som én der: "ikke er udlært i et (håndværksmæssigt) fag".⁶ Mere konkrete eksempler beskrives i artiklen: "Alle vil være Danmarks arbejderparti". Her defineres faglærte bl.a. som smede, murere og tømrere, mens ufaglærte beskrives som bl.a. rengøringsfolk, chauffører og fabriksarbejdere.⁷

Men dækker 'arbejder'-begrebet også over offentligt ansatte såsom SOSU'er og pædagogmedhjælpere? Eller dækker det slet og ret over alle, der modtager en lønseddel? I Thor Möger Pedersen tilfælde tales der om 'hårdtarbejdende lønmodtagere'. Det er ifølge ham: "Dem der står tidligt op, smører leverpostejsmadder, afleverer ungerne og tager på arbejde [...] Dem der trækker i kedeldragter eller orange veste. Dem der har værktøjsbælte. Dem der tager en uniform på. Dem der har skemalagte pauser".⁸ Nogen vil som Ralf Pittelkow mene, at Mögers udsagn er arbejderromantisk⁹ andre som Rune Lykkeberg, at det er en dyrkelse af den borgerlige fortælling om det produktive Danmark.¹⁰ Der findes ikke en entydig definition af, hvad 'arbejdere' er. Men traditionelt er 'arbejdere' blevet defineret

som mennesker, der sælger deres arbejdskraft og ikke selv ejer deres produktionsmidler. De er lønmodtagere.

Det er ikke denne artikels ærinde at bestemme, hvem der er Danmarks arbejderparti. For hvad er et arbejderparti i grunden? Er det et parti, der varetager såkaldte 'arbejderes' interesser eller simpelthen det parti, som 'arbejdere' stemmer på eller...? I stedet vil jeg med denne artikel forsøge at give et kvalificeret bud på, hvorfor flere såkaldte 'arbejdere' inden for de seneste femten år har vendt ryggen til de traditionelt definerede arbejderpartier.

Traditionelle klassepartier

Traditionelt var det danske partisystem klart struktureret ud fra sociale og erhvervsmæssige skillelinjer. Det var kendetegnet ved en høj grad af stabilitet og forudsigelighed. De forskellige grupper stemte på de partier, som bedst varetog deres interesser. Således stemte klart størstedelen af de danske arbejdere på Socialdemokratiet, som blev anset som det parti, der varetog lønmodtagernes interesser.¹¹ Senere blev nye såkaldte 'arbejderpartier' organiseret på venstrefløj. I lighed hermed stemte landmændene på Venstre, forretningsmændene på Det Konservative Folkeparti og mange husmænd, byens liberale og akademikere stemte på Det Radikale Venstre. Det var fordelingspolitiske spørgsmål, der var væsentlige for, hvor en vælger satte sin stemme.¹² Den dominerende konflikt var klasse modsætningen mellem arbejdere og arbejdsgivere – mellem de udbyttede og udbytterne.¹³

Engang var en af de mest dominerende konflikter i samfundet modsætningen mellem arbejdere og arbejdsgivere. Dette billede af den hollandske kunstner Albert Hahn (1905) illustrerer, hvordan arbejdsgiveren er blevet karikeret. Arbejdsgiveren blev ofte udskældt som 'kapitalist', og her gnider han i sine hænder, mens arbejdere i baggrunden behandles som slaver. Arbejdsgiveren blev anset som arbejdernes hovedfjende.

Med folketingsvalget i 1973 blev der lagt vægt på en ny dimension i dansk politik, nemlig værdipolitik. Værdipolitik er politik, som bygger på værdier snarere end materielle interesser. Det handler bl.a. om økologi, ligeret, selvudfoldelse, lov og orden, abort, udlændinge, religiøse og nationale værdier. Med den nye dimension indfandt der sig nye skillelinjer i dansk politik. På grund af nye politiske modsætninger har de traditionelle klassepartiers tilknytning ændret sig.^{14 15 16} Således er det ikke længere en selvfølge, at folk, der tidligere blev betegnet som 'arbejdere' i kraft af deres erhvervsfunktion, stemmer på Socialdemokraterne eller et venstrefløjsparti. Det har aldrig været en automatisk proces, men i 1966 stemte hele 81 pct. af arbejderne på enten Socialdemokraterne eller et venstrefløjsparti.¹⁷ Kun 14 pct. stemte på et borgerligt parti. Det var tal, som havde ligget nogenlunde stabilt siden 1953. Til sammenligning hermed stemte kun 42 pct. af arbejderne i 2001 på enten Socialdemokraterne eller et venstrefløjsparti, hvorimod 52 pct. stemte på enten et borgerligt eller højrefløjsparti. Mange arbejderes farvel til Socialdemokraterne og venstrefløjen i 2001 var kulminationen på en tendens, der længe havde gjort sig gældende. Allerede i 1960'erne og 70'erne begyndte nogle arbejdere at søge mod højre. I 1990 fik Socialdemokraterne imidlertid genoprettet tilslutningen blandt arbejdere, og de 'røde partier' fik 71 pct. af arbejderstemmerne ved dette valg. Men da Socialdemokraterne i 1993 gik i regering med De Radikale, begyndte mange arbejdere at søge væk, og i 1994 kom det første store ryk. Her stemte 57 pct. af 'arbejderne' på Socialdemokraterne eller et venstrefløjsparti. Tendensen fortsatte i 1998, hvor stemmetilslutningen blandt arbejdere var reduceret til 54 pct., og kulminerede altså med 2001-valget, hvor kun 42 pct. stemte 'rødt'.¹⁸ I de efterfølgende valg i 2005 og 2007 opretholdt de borgerlige partier og Dansk Folkeparti opbakningen blandt mange arbejdere.¹⁹

Generelt synes en højredrejning at have haft godt fat i de folk, som traditionelt blev defineret som 'arbejdere'. Men hvad skyldes denne vandring mod højre og væk fra de traditionelle arbejderpartier? Det er der selvfølgelig mange forskellige og komplekse grunde til. Eksempelvis er der en del socio-økonomiske faktorer, som kan have haft indflydelse på dette. Politisk økonom Anders Lundkvist har bl.a. beskrevet højredrejningen som et resultat af en ændring af lønmodtageren. Tidligere var lønmodtageren det, han definerer som "'ren' lønarbejder". Det var en arbejder, der hverken kunne spare op, købe bil eller bolig. Men i takt med den samfundsmæssige velstandsstigning er lønmodtageren ifølge Lundkvist i dag blevet 'fjernkapitalist'. Han har: "[...] fået et stadigt stigende overskud i forhold til, hvad der er nødvendigt for at klare dagen og vejen".²⁰ En del af dette overskud er blevet til privat opsparing, som bl.a. er blevet investeret i ejerbolig, bil, private pensionsordninger, aktier og

andre værdipapirer. Med den øgede formue har lønmodtageren fået økonomiske interesser at varetage, såsom at formuen giver et godt afkast. Dermed har lønmodtageren fået en 'aktie' i finanskapitalen. Dette kan ifølge Lundkvist forklare den politiske højredrejning blandt arbejdere.²¹

Lundkvists beskrivelse af ændringen fra 'ren lønarbejder' til 'fjernkapitalist' har flere ligheder med tidligere lektor i historie ved Syddansk Universitet Søren Mørchs skildring af ændringen fra 'arbejder-' til 'lønmodtagerbevidsthed'. 'Arbejderbevidsthed' er ifølge Mørch erkendelsen af, at arbejderen lever af at sælge sin arbejdskraft til en betaling, som er fastsat gennem kollektive forhandlinger. Det er bevidstheden af at komme til tiden, udføre en præcis arbejdsopgave, være interesseret i og stolt af sit fag (hvis arbejderne er faglærte vel og mærke): "[...] men ikke på den måde, at de kunne finde på at bruge deres fritid på det".²² Det er bevidstheden af at bestille noget på arbejde men også at skelne skarpt mellem arbejde og fritid. Det er bevidstheden af at gøre sin pligt og kræve sin ret. Dette forstærkes af en klassebevidsthed. Arbejdere er solidariske med andre arbejdere. Arbejderbevidste arbejdere står sammen overfor arbejdsgiveren. 'Arbejderbevidstheden' er præget af en høj grad af samfølelse, kollektiv bevidsthed og ansvarlighed for fællesskabet, hvilket ifølge Mørch førhen har været: "[...] betingelsen for at kunne leve en acceptabel tilværelse under så trange materielle vilkår som arbejdere var henvist til at leve under".²³ Men i takt med de omfattende samfundsændringer er 'arbejderbevidstheden' blevet afløst af en 'lønmodtagerbevidsthed', som ifølge Mørch i modsætning til 'arbejderbevidstheden' er individualistisk: "Den er knyttet til 'jeg' i stedet for 'vi': Jeg tjener, jeg vælger, jeg køber. Den er knyttet til forbrug, og lønmodtageren er ikke forpligtet over for noget fællesskab".²⁴ Mørch definerer udviklingen således: "Udflytningen til parcelhusene og den samtidige introduktion af fjernsynet fjernede lige så stille, uden at nogen af os tænkte over det, underlaget under arbejderbevidstheden. Jordskredsvalget i 1973, der gjorde Fremskridtspartiet til det næststørste arbejderparti, var ved nærmere overvejelse en ganske selvfølgelig konsekvens af den realiserede drøm om alt det, arbejderne havde kæmpet for: Social opstigning for børnene, udlandsrejser, bil og parcelhus. Børnene fik eget værelse, mulighed for skolegang og bedre uddannelse. Familien fik tv og behøvede ikke rende hverken på værtshus eller til møder for at få tiden til at gå".²⁵

Mørch beskriver således, hvordan velstandsstigning og øgede muligheder har ændret arbejderes mentalitet. Arbejdere er blevet forbrugere og klassebevidstheden gået fløjten. Denne ændring kan ligesom Lundkvists definition af overgangen fra 'ren lønarbejder' til

'fjernkapitalist' forklare højredrejningen blandt arbejdere. Andre faktorer, som ændring i arbejdsfunktioner og -vilkår samt globalisering, kan også have været vigtige medspillende faktorer for højredrejningen blandt arbejdere.²⁶

Der er også forskere, som har påpeget, at højredrejningen blandt arbejdere kan skyldes værdipolitikens indtog. Ifølge Johannes Andersen og Jørgen Goul Andersen, der er henholdsvis lektor og professor på Institut for Statskundskab på Aalborg Universitet, har mange arbejdere altid værdipolitisk ligget på højrefløjen.²⁷ Jeg vil i det følgende prøve at komme med et lidt alternativt bud på, hvorfor nogle 'arbejdere' gennem de seneste år kan have valgt at stemme anderledes. Mit bud er, at bl.a. Venstre og Dansk Folkeparti har mobiliseret en række begreber samt appelleret til nogle holdninger og fornemmelser, som har været blandt nogle 'arbejdere'. Samtidig har Socialdemokraterne haft problemer med at iværksætte et slagkraftigt alternativ til den borgerlige regerings politik. Jeg vil fokusere på førstnævnte. Min tilgang i det følgende er inspireret af visse aspekter af journalist, redaktør og debattør Rune Lykkebergs analyser af 2001-valget, som de er præsenteret i bogen *Kampen om sandhederne* (2008). Da jeg har en idéhistorisk-faglig baggrund, vil dette også præge resten af denne artikels fokus. Jeg vil derfor lægge mest vægt på nogle af de teoretiske mulighedsbetingelser for, at visse arbejdere er vandret mod højre.

'Folket' og 'Eliten'

Anders Fogh Rasmussen (V) afblæste både i 2001 og 2005 den klassiske klassekamp mellem arbejdere og arbejdsgivere.²⁸ Han søgte at gøre op med, hvad han betegnede som: "Den gammeldags tænkning om, at danskerne er inddelt i klasser, der kæmper mod hinanden. Den gammeldags tænkning om, at der er 'dem' og 'os'".²⁹ I stedet formulerede og iværksatte han en ny kamp på nye præmisser. Den nye kamp blev defineret som en konflikt mellem 'folket' og 'eliten'. 'Folket' var synonym med 'almindelige borgere'. 'Eliten' dækkede i Foghs optik over to grupper. Dels var det en 'teknisk-administrativ ekspertise' defineret som "djøf'erne", som argumenterede med henvisning til videnskabelige faktorer, som lægmanden ikke kunne udfordre med sin sunde fornuft. Dels blev den beskrevet som en venstreorienteret og anti-autoritær kulturel klasse, som prægede kulturlivet, undervisningssystemet og offentlige debatter i holdningsspørgsmål. Sidstnævnte blev også defineret som "68'erne" og "kulturradikale". Både "djøf'erne" og "68'erne" blev udskældt som "smagsdommere" eller "meningstyranner". Der var ifølge Fogh: "[...] tendenser til et eksperttyranni, som risikerer at undertrykke den fri folkelige debat. Befolkningen skal ikke finde sig i løftede pegefingre fra såkaldte eksperter".³⁰ Fogh erstattede således den

traditionelle klasseorienterede dem-og-os tanke med en ny.³¹ Befolkningen skulle frigøres fra sådanne 'smagsdommere', som opførte sig som om, de var bedre mennesker, og som moralsk ville pådutte andre, hvad der var rigtigt og forkert bl.a. for skatteborgernes penge.³²

³³ I den traditionelle klassekamp blev arbejdsgivere, kapitalister og den økonomiske overklasse defineret som undertrykkere og var absolutte hovedfjender. I Foghs nye klassekamp var arbejdsgiveren ikke længere modstander. Han bidrog nemlig med økonomisk støtte samt: "[...] sikrer Danmark beskæftigelse, konsoliderer velstanden og tilbyder medarbejderne 'rygestopprogrammer', tasker med firmalogoer og 'værdigrundlag'"³⁴, som Lykkeberg med let ironi beskriver Foghs arbejdsgiver. For Fogh samledes arbejdsgiver og arbejder i alliance som Danmarks produktive kræfter.

Også Dansk Folkeparti har opereret med konflikten mellem 'folket' og 'eliten'. Pia Kjærsgaard har bl.a. ment, at en ny brudflade er opstået mellem: "[...] en internationalt orienteret elite og de danskere, der ikke er så heldige at være højtuddannede, men som frygter for velfærdssamfundets overlevelse og sammenhængskraft på baggrund af en massiv indvandring af udlændinge fra den tredje verden, og som måske i sidste ende risikerer at miste deres arbejde, fordi det bliver 'outsourcet' til Kina eller Indien".³⁵ Dansk Folkeparti mener at tale sidstnævntes sag. Kjærsgaard har beskrevet, at Dansk Folkeparti er: "[...] det eneste parti, der ubetinget solidariserer sig med det danske folk"³⁶ og har skarpt kritiseret den 'internationalt orienterede elite' af akademikerne. Sidstnævnte respekterer ifølge Dansk Folkeparti ikke de mange danskere, som har 'knoklet i mange år', og "som har bygget det moderne danske velfærdssamfund op"³⁷. I stedet for at forbedre ældreplejen for disse hårdtarbejdende danskere, gives der eksempelvis store summer penge til ulandsbistand.³⁸ 'Eliten' har ifølge Dansk Folkeparti tilmed forsømt 'den almindelige dansker' ved at åbne nationens grænser op for en 'ukontrolleret tilstrømning af udlændinge', hvilket ifølge Kjærsgaard er: "[...] en dødstrussel imod vores velfærd".³⁹ Det er ifølge Kjærsgaard komisk, når akademikere som Holger K. Nielsen (SF) og Mogens Lykketoft (S) mener at tale arbejdernes sag: "De er akademikere begge to, og sådan er deres partier også", som hun har udtrykt det.⁴⁰ Dette er også en af grundene til, at Kjærsgaard har konkluderet: "De dage er ovre, hvor Socialdemokratiet kunne kaldes et arbejderparti".⁴¹ I stedet har hun defineres sit eget parti som Danmarks moderne arbejderparti.⁴²

Venstres og Dansk Folkepartis udpegning og formulering af en ny konflikt mellem 'folket' og 'eliten' har fundet grobund i en udbredt modsætningsfølelse blandt mange af de traditionelt definerede 'arbejdere'. En vælgerundersøgelse tilbage fra 1977 viser, hvordan mange

faglærte og ufaglærte arbejdere allerede dengang oplevede stærkere modsætninger i forhold til højtuddannede end i forhold til arbejdsgiverne. Dengang søgte bl.a. Fremskridtspartiet at appellere til denne fornemmelse og opnåede lydhørhed blandt mange arbejdere.⁴³ Fremskridtspartiet definerede sig som 'trækdyrenes parti' og fremhævede det nyttige, produktive arbejde frem for det unyttige og uproduktive, og partiet angreb bl.a. politikere, offentligt ansatte og i særlig grad intellektuelle for social uretfærdighed, snylteri og snobberi og anvendte effektive metaforer som 'skrankepaver' og 'papirnussere'. Samtidig kritiserede formanden for CD, Erhard Jakobsen, som var brudt ud af Socialdemokratiet, venstreorienteret snobberi. Han forsvarede vælgernes ret til at have egen villa og bil med god samvittighed. Formen, som kritikken blev præsenteret i, var direkte, formuleret i et sprog, som alle kunne forstå, og den fulgte en lodret logik. Der blev talt nede fra og op imod en elite af politikere og højtuddannede.⁴⁴ Et lignende sprog har netop gjort sig gældende hos Venstre og Dansk Folkeparti 20-30 år senere.

Den oplevede modsætning

Venstres og Dansk Folkepartis modstilling mellem 'folket' og 'eliten' kan minde om den klassiske klassekamp mellem to parter, hvor den ene er mere privilegeret end den anden. Disse privilegier opfattes som nedværdigende for dem, som ikke har del i dem. Hvor det førhen var arbejdsgiveren, der klart blev oplevet som stående i en privilegeret situation i forhold til arbejderne, og som derfor af både arbejdere og sympatisører blev betragtet som en hovedfjende, oplever mange mennesker i dag, at akademikeren eller den intellektuelle står mere fordelagtigt i samfundet end 'den almindelige arbejder'. Denne oplevelse har som ovenfor beskrevet allerede gjort sig gældende i 1970'erne, men Venstres og Dansk Folkepartis kulturkamp har formentlig forstærket denne oplevelse og måske ligefrem skabt den hos nogen.

Ændringen skyldes ikke, at arbejdsgivernes privilegier har ændret sig grundlæggende. Der kan argumenteres for, at arbejdsgiverne har gunstige forhold for tiden med svækkede fagforeninger og overenskomster, der er til deres fordel. Et af de seneste eksempler er overenskomstforhandlingerne på industriens område. Det globale konkurrencemarked og økonomisk krise bliver udgangspunktet for forhandlingerne, og det går ud over mange arbejderes interesser i bl.a. høj løn, lav arbejdstid og gode arbejdsvilkår. Professor i offentlig forvaltning fra Aalborg Universitet Henning Jørgensen mener, at: "Det afspejler nogle magtforhold i samfundet, som helt klart har forrykket sig til arbejdsgivernes fordel. Det har givet et ekstra pres på lønmodtagerne, som er nødt til at rulle deres interesser tilbage".⁴⁵

Strukturen på mange arbejdspladser har således ikke ændret sig grundlæggende. Der er stadigvæk nogen, som bestemmer mere end andre og er mere privilegerede. Men strukturerne er blevet løsere og kan være sværere at gennemskue.⁴⁶ Nogle arbejdere oplever distancen mellem dem selv og akademikere stærkere. Men det handler i denne artikel ikke om (og det er vigtigt (!)) at sidstnævnte kontrast rent faktisk er stærkere end kontrasten mellem arbejdere og arbejdsgivere, men om at den har kunnet opleves sådan.

Akademikeren kan tale for sin sag og gøre sig gældende i samfundets forskellige institutioner. Dermed kan han/hun forekomme privilegeret i nutidens samfund, og andre kan føle sig snydt eller sat af.⁴⁷ Rune Lykkeberg fremhæver, hvordan mange intellektuelle gennem tiden ofte med de bedste intentioner har set det som deres opgave at forklare andre, hvordan de bør forstå deres egen situation – de intellektuelle har ønsket at give 'arbejderne' en sand bevidsthed om de kræfter, der dominerer dem. De intellektuelles intention var at frigøre 'arbejdere', så de ikke skulle være fremmedgjorte, passive, 'sovende', 'bevidstløse' og tilfredse forbrugere.⁴⁸ Problemet er, at det er blevet oplevet som nedlæghed. Flere mennesker har oplevet det som om, de ikke blev anerkendt som selvstændigt tænkende borgere, der kunne forstå deres egen situation. De har følt, at myndigheden blev taget fra dem.⁴⁹

"Ja, hvis jeg må sige det på den måde, så har Karl Marx fuldstændig misforstået marxismen, idet han ikke forstod, at kapitalcyklens prosperitetsfaser og de kapitalsubsumerede arbejdsrelationer i den ontologiserede klassekamp i sidste instans er en ahistorisk konspiceret antagonistisk attitude, som selektivt astrofieres." (Land & Folk 2. 4. 1976) Intellektuelle er blevet kritiseret for at ville forklare arbejdere, hvordan de bør forstå deres egen situation. Her er det tegneren Herluf Bidstrup, der i 1976 på komisk vis udstillede akademiseringen af arbejderklassen.

Venstres og Dansk Folkepartis begrebsapparat har fungeret politisk overbevisende, fordi det har stemt overens med nogle af disse hverdagslige fornemmelser og oplevelser af uretfærdighed, krænkelse og dominans, som nogle arbejdere (men også andre samfundsgrupper) har følt.⁵⁰ Men som også allerede pointeret har Venstres og Dansk Folkepartis kulturkamp formentlig forstærket denne oplevelse, samt den kan have skabt den hos nogle andre.

Derudover var det fra slutningen af 1990'erne Venstres klare strategi at skaffe sig et image som et parti, der var lige så gode til at tage vare på velfærden som Socialdemokraterne.⁵¹ Sidstnævnte havde haft problemer med netop deres velfærdsimage pga. finansforslaget fra 1998/99, hvor intentionen var, at der skulle ske indgreb i efterlønnen samt beskæres i boligydelse for pensionister.⁵² Ved 2001-valget var Venstres budskaber bl.a., at der skulle være mere til de ældre, og at der skulle være krav til flygtninge og indvandrere.⁵³ Det var klare budskaber, de delte med Dansk Folkeparti. Hos Socialdemokraterne havde der længe hersket forvirring omkring partiets udlændingepolitik pga. intern uenighed.⁵⁴ Anders Fogh Rasmussens politiske arvtager, Lars Løkke (V), har fortsat kampen om arbejderne. Han har ud over at have erklæret sig som formand for 'det moderne arbejderparti' flere gange benyttet det klassiske venstreorienterede begreb 'solidaritet' for at sælge sin politik og appellere til arbejdere.⁵⁵

Venstre og Dansk Folkeparti har mobiliseret et begrebsapparat samt et politisk program, som har kunnet appellere til nogle af de traditionelt definerede 'arbejdere'. Ud over de socio-økonomiske, arbejdsvilkårs- og globaliseringsrelaterede forklaringsmodeller er det muligt, at Venstre og Dansk Folkeparti har formuleret modstillingen mellem 'folket' og 'eliten' så overbevisende samt fokuseret på emner, som har optaget mange 'arbejdere', at flere af dem og andre frustrerede socialdemokratiske vælgere i stort tal har stemt på Venstre og Dansk Folkeparti.⁵⁶ Mange af de vælgere, som er vandret fra venstre mod højre, har primært været motiveret af velfærdsspørgsmål i forhold til ældreproblemer og sundhedsvæsen samt udlændingsproblemer.⁵⁷

Den videre kamp om 'arbejderne'

Både i 2001, 2005 og 2007 stemte et flertal af de vælgere, som traditionelt er blevet defineret som 'arbejdere', på VKO. Nogle af disse vælgere vandrede tilbage til Socialdemokraterne og de socialistiske partier ved valget i 2011, formentlig blandt andet

pga. de borgerliges tale om efterlønsforringelser og Socialdemokraterne og SFs fokus på at investere sig ud af krisen. Tilsyneladende har mange 'arbejdere' igen forladt 'de røde' partier efter valget. Undersøgelser, foretaget af Professor Søren Risbjerg Thomsen fra Aarhus Universitet, viser, at 30,5 pct. af arbejderne ved valget i 2011 stemte på Socialdemokraterne. Det tal er ifølge Thomsen nu reduceret til 22,2 pct. Mange af arbejderstemmerne går til Venstre, som ifølge undersøgelsen nu får 31,8 pct. af arbejderstemmerne eller Dansk Folkeparti, som får 20,8 pct. af disse stemmer.⁵⁸ Der kan være flere grunde til den seneste vandring heriblandt, at Socialdemokraterne og SF efter at være kommet i regering yderligere har nærmet sig en borgerlig retorik og politik med vægt på økonomisk ansvarlighed. De har vedtaget og iværksat spareinitiativer og de ovenfor beskrevne efterlønsforringelser.⁵⁹ Det er måske derfor, SF nu markant har meldt deres kandidatur til at være 'Danmarks arbejderparti'. Mattias Tesfaye opererer også med en modstilling mellem 'arbejdere' og akademikere, og han mener, at sidstnævnte har lukket sig om sig selv. Det eneste, akademikerne ifølge Tesfaye kan bruge 'de almindelige mennesker' til, er som "bagtæppe" for deres "sniksnak om spin og proces og ingenting", de aner slet ikke, hvad "'almindelige mennesker' går op i og snakker om på arbejdspladsen".⁶⁰ Tesfaye taler 'den almindelige arbejders' sag op imod akademikerne, han afviser det tunge akademiske sprog og taler et sprog, alle kan forstå.

Måske er forhåbningen i SF at hente nogle af de traditionelle vælgere tilbage til de 'røde partier'. Det er en forhåbning, det socialdemokratiske folketingsmedlem og tidligere havnearbejder, Leif Lahn Jensen, har. Han mener, at Socialdemokraterne må gøre mere for at henvende sig til 'den almindelige dansker'. For at dette kan lade sig gøre, mener han, at flere 'rigtige arbejdere' skal ind i partiet, samt at de siddende politikere i partiet i højere grad: "[...] begynder at tale i 'dagligdagssprog'".⁶¹ Han mener, at: "Der er for mange politikere i partiet, som aldrig har haft et rigtigt arbejde, og derfor ikke kan formidle politikken, så det bliver interessant for den almindelige dansker".⁶² I stil med dele af Tesfayes kritik mener han ikke, at det går, at partiet: "[...] konsekvent sender en nyuddannet ungdomspolitik på 24 år ud for at fortælle hårdtarbejdende mennesker om de problemer, som der er på arbejdsmarkedet".⁶³ Selvom Lahn Jensen ikke ønsker 'at pege fingre af nogen' og ikke er imod uddannelse, opretholder han distinktionen mellem akademikere på den ene side og den almindelige arbejdende dansker på den anden.⁶⁴ Om det vil lykkes 'de røde partier' i fremtiden at hente 'arbejderstemmer' hjem, kan kun fremtiden vise.

Men hvorfor er arbejdere så populære? Journalist og forfatter Lars Olsen mener, at den nuværende kamp om arbejdere indikerer, at mange arbejdere er flytbare. De finder ikke, at et bestemt parti varetager deres interesser, derfor kan de stemme til begge sider.⁶⁵ Interne socialdemokratiske målinger viser, at gennemsnittet af faglærte og ufaglærte arbejdere opfatter sig selv som stående på den politiske midte på en traditionel højre-venstre-akse. De opfatter dem selv stående lige mellem Socialdemokraterne på den ene side og Venstre på den anden. På den måde kan mange arbejdere også hurtigt flytte sig mellem venstre og højre. Det kan være en forklaring på, at så mange politiske partier søger at overbevise arbejderne om, at netop de taler arbejdernes sag. Arbejdervælgerne er for alle partier attraktive pga. antal, men for eksempelvis Socialdemokraterne handler det formentlig ikke kun om antal men også om partiets selvforståelse og identitet. Det er for dem et problem, når Venstre og Dansk Folkeparti har bedre fat i de vælgere, som Socialdemokraterne historisk set har arbejdet for og talt på vegne af.⁶⁶

¹ Thobo-Carlsen 2011 + Politiken 2011

² Andersen 2010

³ Tesfaye 2012

⁴ Tesfaye 2012

⁵ DSL 1

⁶ DSL 2

⁷ Malacinski 2012

⁸ Pedersen 2012

⁹ Pittelkow 2012

¹⁰ Lykkeberg 2012

¹¹ Et alternativ til Socialdemokratiet var Danmarks Kommunistiske Parti, som blev oprettet i 1919. Også det varetog lønmodtagernes interesser, og flere arbejdere stemte på det. Det havde dets storhedstid i kølvandet på 2. Verdenskrig men har efterfølgende ikke haft så stor tilslutning.

¹² Bille og Elklit 2003: 39 samt Andersen og Andersen 2003: 208

¹³ Goul Andersen 2008: 69

¹⁴ Lykkeberg 2008: 231-32

¹⁵ Goul Andersen 2008: 75

¹⁶ Andersen og Borre 2003: 36

¹⁷ Disse tal er taget fra "Klassernes forsvinden" af Johannes Andersen og Jørgen Goul Andersen. I en mail har jeg spurgt sidstnævnte, hvad definitionen 'arbejdere' dækker over. For Jørgen Goul Andersen dækker definitionen 'arbejdere' over: "[...] ufaglærte og faglærte arbejdere, nogenlunde som Danmarks Statistik definerede dem i de gode gamle dage. Der er ikke så meget nyt under solen siden, bortset fra diskussionen om, hvor SOSU'er skal placeres. SOSU hjælpere og pædagogmedhjælpere har traditionelt været klassificeret som arbejdere. Det er ikke ansættelseskontrakten, men arbejdets indhold, der er kriteriet. De kan også have studentereksamen, nogle af dem. Det er heller ikke afgørende". Derudover er: "[...] hjemmehjælpere i gamle dage blev regnet som arbejdere, sygehjælpere som funktionærer. Det er vel i dag hhv. SOSU hjælpere og SOSU assistenter" (27. april 2012).

¹⁸ Andersen 2003: 207-11

¹⁹ Arbo-Bähr m.fl. 2007: 39 samt Arbo-Bähr m.fl. 2008: 39

²⁰ Lundkvist 2012

²¹ ibid.

-
- ²² Mørch 1996: 396
²³ Mørch 1996: 394-400
²⁴ ibid. 401
²⁵ ibid. 400-1
²⁶ Lundkvist 2012
²⁷ Andersen 2003: 212-14
²⁸ Rasmussen 2001 og Rasmussen 2005
²⁹ ibid.
³⁰ Rasmussen 2002
³¹ Lykkeberg 2008: 53-54, 63-64
³² Rasmussen 2002
³³ Lykkeberg 2008: 55-56
³⁴ Lykkeberg 2008: 71
³⁵ Kjærsgaard 1
³⁶ Kjærsgaard 2
³⁷ Skaarup 1
³⁸ Steensbeck og Henriksen 2011
³⁹ Kjærsgaard 2008 samt Knudsen 2008: 8
⁴⁰ Nielsen 2003
⁴¹ Kjærsgaard 1
⁴² Kjærsgaard 2
⁴³ Goul Andersen 1978: 108-9
⁴⁴ ibid. 102-4 samt Lykkeberg 2008: 230-32
⁴⁵ Relster og Stampe 2012
⁴⁶ ibid.
⁴⁷ Lykkeberg 2008: 258
⁴⁸ ibid. 70, 199
⁴⁹ ibid. 287
⁵⁰ ibid. 102
⁵¹ Nielsen og Thomsen 2003: 45
⁵² ibid. 45 og 48
⁵³ ibid. 57
⁵⁴ ibid. 59
⁵⁵ Thobo-Carlsen 2011 samt Johannesen 2012
⁵⁶ Nielsen og Thomsen 2003: 51 samt Goul Andersen 2003a: 152
⁵⁷ Goul Andersen 2003b: 146-47
⁵⁸ Mortensen 2012
⁵⁹ Johannesen 2012
⁶⁰ Tesfaye 2010
⁶¹ ritzau 2010
⁶² ibid.
⁶³ ibid.
⁶⁴ ibid.
⁶⁵ Malacinski 2012
⁶⁶ Mortensen 2012

Litteratur:

- Andersen, Johannes og Jørgen Goul Andersen (2003): "Klassernes forsvinden" i Andersen, Jørgen Goul og Ole Borre (red.), *Politisk Forandring værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001*, Århus: Systime Academic, 2003, s. 207-21.
- Andersen, Jørgen Goul (1978) "Nogle bemærkninger omkring Fremskridtspartiet og arbejderklassen", *Politica*, vol.9, no. 3-4, pp. 95-114.
- Andersen, Jørgen Goul (2003a): "Partiernes image: De borgerlige bedst til at sikre velfærden" i Andersen, Jørgen Goul og Ole Borre (red.), *Politisk Forandring værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001*, Århus: Systime Academic, 2003, s. 151-70.
- Andersen, Jørgen Goul (2003b): "Vælgerens nye politiske dagsorden" i Andersen, Jørgen Goul og Ole Borre (red.), *Politisk Forandring værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001*, Århus: Systime Academic, 2003, s. 135-49.
- Andersen, Jørgen Goul (2008): *Politik og samfund i forandring – bind 1*. København: Columbus.
- Andersen, Jørgen Goul og Ole Borre (2003): "Valget i perspektiv" i Andersen, Jørgen Goul og Ole Borre (red.), *Politisk Forandring værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001*, Århus: Systime Academic, 2003, s. 27-39.
- Arbo-Bähr, Henrik, Allan Christensen og Niels Knap (2007): *Samfundsstatistik 2007*. København: Columbus.
- Arbo-Bähr, Henrik, Allan Christensen og Niels Knap (2008): *Samfundsstatistik 2008*. København: Columbus.
- Bille, Lars og Elklit, Jørgen (2003): *Partiernes medlemmer*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- DSL 1: 'Faglært', Ordnet.dk:
<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=fagl%C3%A6rt&tab=for> (set 26.4.2012).
- DSL 2: 'Ufaglært', Ordnet.dk:
<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=ufagl%C3%A6rt&search=S%C3%B8g> (set 26.4.2012).
- Kjærsgaard, Pia (1): "Pia Kjærsgaard: Hvem kæmper de nu for?", Dansk Folkeparti:
http://danskfolkeparti.dk/Pia_Kj%C3%A6rsgaard_Hvem_k%C3%A6mper_de_nu_for_3825_171.asp (set d. 24.4.2012).

-
- Kjærsgaard, Pia (2): "Pia Kjærsgaard: På Fælleden med Lykketoft", Dansk Folkeparti: http://www.danskfolkeparti.dk/Pia_Kj%C3%A6rsgaard_P%C3%A5_F%C3%A6lleden_med_Lykketoft_3863_171.asp (set d. 24.4.2012).
 - Kjærsgaard, Pia (2008): "Giv os Danmark tilbage!", Dansk Folkeparti: http://www.danskfolkeparti.dk/Giv_os_Danmark_tilbage_.asp (set d. 3.5.2012).
 - Knudsen, Tim (2008): "Djøfpolitikere, Armani-demokrater og DF" i Samfundsøkonomen december 2008, nr. 6, DJØF, s. 4-9.
 - Lykkeberg, Rune (2008): *Kampen om sandhederne – Om det kulturelle borgerskabs storhed og fald*. København: Gyldendal.
 - Mørch, Søren (1996): *Den sidste Danmarkshistorie*. København: Gyldendal.
 - Nielsen, Hans Jørgen og Søren Risbjerg Thomsen (2003): "Valgkampen, meningsmålingerne og valget" i Andersen, Jørgen Goul og Ole Borre (red.), *Politisk Forandring værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001*, Århus: Systime Academic, 2003, s. 43-59.
 - Rasmussen, Anders Fogh (2001): Statsminister Anders Fogh Rasmussens redegørelse i Folketinget tirsdag den 4. december 2001, Statsministeriet: http://www.statsministeriet.dk/p_7327.html (set d. 13.4.2012).
 - Rasmussen, Anders Fogh (2002): Statsminister Anders Fogh Rasmussens Nytårstale 2002, Statsministeriet: http://www.stm.dk/p_7354.html (set d. 26.4.2012).
 - Rasmussen, Anders Fogh (2005): Statsminister Anders Fogh Rasmussens redegørelse i Folketinget 24. februar 2005, Statsministeriet: http://www.stm.dk/p_7489.html (set d. 13.4.2012).
 - Skaarup, Peter (1): "Dansk Folkeparti vil prioritere de ældre og deres omsorg ved finanslovsforhandlingerne", Dansk Folkeparti: http://danskfolkeparti.dk/Dansk_Folkeparti_vil_prioritere_de_%C3%A6ldre_og_dere_s_omsorg_ved_f finanslovsforhandlingerne_.asp (set d. 3.5.2012).

Artikler:

- Andersen, Iver Houmark og Lars Bertelsen: "'Vi er Danmarks eneste troværdige arbejderparti'", Ugebrevet A4, 8. november 2010.
- Johannesen, Sven: "Venstres solidaritet og Socialdemokraternes spareiver forvirrer vælgerne", Information, 24. april 2012.
- Lundkvist, Anders: "Lønmodtager og kapitalist", modkraft.dk, 7. april 2012.
- Lykkeberg, Rune: "Hvad for en arbejderklasse vil vi ha'?", Information, 13. april 2012.

-
- Malancinski, Leny: "Alle vil være Danmarks arbejderparti", Jyllands-Posten, 27. februar 2012.
 - Mortensen, Hans: "Arbejdermagt", Weekendavisen, 27. april 2012.
 - Nielsen, Jakob: "Pia K.: Vi er det store arbejderparti", Politiken, 2. maj 2003
 - Pedersen, Thor Möger: "En skattereform til dem der trækker læsset", Berlingske, 17. januar 2012.
 - Pittelkow, Ralf: "Thor Möger som Mr. Bean", Den Korte Avis, 8. april 2012.
 - Politiken: "Løkke: V er det moderne arbejderparti", Politiken, 11. september 2011.
 - Relster, Andreas og Camilla Stampe: "Det slappe håndtryk", Information, 14. februar 2012.
 - Ritzau: "Arbejder vil have arbejderne tilbage i S", Ritzau, 27. juli 2010.
 - [Steensbeck](#), Bjarne og [Morten Henriksen](#): "DF og SF vil give ældre flere penge", Berlingske, 12. september 2011.
 - Tesfaye, Mattias: "10 teser om moderne socialisme", Politiken, 31. marts 2012.
 - Tesfaye, Mattias: "Murer: Skide være med eliten", Politiken, 20. marts 2010.
 - Thobo-Carlsen, Jesper: "Jeg bryder mig ikke om at det igen skal blive til grin at arbejde", Berlingske, 11. september 2011.